

Лубкей Н.П.

к.е.н., доцент кафедри фінансів

ПРІОРИТЕТИ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Активна інтеграція України у світовий господарський простір супроводжується здійсненням радикальних реформ у зовнішньоекономічній сфері, спрямованих на уніфікацію національного законодавства із міжнародними стандартами та на лібералізацію національного зовнішньоекономічного режиму. При цьому важливо проводити ефективну зовнішньоекономічну політику, яка б, попри сприяння цілям міжнародної інтеграції, дозволила зберегти достатній рівень захисту національної економіки від іноземної конкуренції.

У системі важелів впливу на розвиток зовнішньоекономічної сфери вагоме місце займає мито як податок на зовнішню торгівлю товарами, а також як фінансовий інструмент, котрому, згідно з міжнародними нормами, надається прерогатива перед нетарифними бар'єрами на торгових шляхах. Тому, зважаючи на обраний Україною зовнішньоекономічний курс, необхідно чітко визначити пріоритети митно-тарифного регулювання на даному етапі з метою національно сприятливої інтеграції у міжнародних економічний простір.

Значний вклад у вирішення складних проблем побудови митної системи України та, зокрема, удосконалення митно-тарифного регулювання, внесли вітчизняні вчені В. Андрущенко, І. Бураковський, В. Бардачова, О. Василик, В. Ващенко, В. Геєць, О. Гребельник, В. Дудчак, Б. Кормич, А. Кредісов, В. Науменко, С. Осика, П. Пашко, В. Рокоча, Є. Савельєв, К. Сандровський, С. Терещенко, В. Федосов, А. Філіпенко та ін. Серед вчених ближнього зарубіжжя, які здійснюють дослідження у сфері митно-тарифного оподаткування, слід відмітити Є. Бабіна, І. Дюмулена, В. Драганова, О. Єршова, А. Козиріна, І. Корольова, Т. Романову, В. Фомичова, В. Шамахова. Проте, зважаючи на динамічність розвитку зовнішньоекономічної сфери та дискусійність питання вибору пріоритетів вітчизняної зовнішньоекономічної інтеграційної політики, окремі аспекти митно-тарифного регулювання потребують детальнішого вивчення та осмислення.

Функціональне призначення мита полягає, по-перше, у його фіскальній спроможності та, по-друге, у можливості його застосування для регулювання зовнішньоекономічної діяльності в процесі реалізації державою фінансової політики. Специфічною рисою мита також є зовнішньополітичний характер, що необхідно враховувати при його запровадженні.

На відміну від інших податків, мито, зазвичай, вводиться не стільки у фіскальних цілях, як з метою регулювання економіки. Як правило, чим вищий рівень економічного розвитку країни, тим меншу роль відіграє бюджетний аспект при встановленні податків на зовнішню торгівлю. Для України митні платежі загалом, як і мито зокрема, все ще залишаються вагомим джерелом доходів бюджету (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка фактичних надходжень мита до Державного бюджету України за 2000 – 2006 рр. та його частка у загальній сумі доходів бюджету*

(млн. грн.)

Показники	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	Темп зростання надходжень за 2006 р. у порівнянні з 2005 р., %	2007 рік	Темп зростання надходжень за 2007 р. у порівнянні з 2006 р., %
Мито	3336,8	4687,4	6518,2	7 245,0	111,2	9880,8	136,4
Митні платежі	14013	18065,5	30974,5	41147,7	132,8	54084,7	131,4
Частка надходжень мита у загальній сумі митних платежів, %	23,8	25,9	21,0	17,6	-	18,3	-
Загальна сума доходів Державного бюджету	50020,9	65215,7	105330	133463,6	126,7	165942,1	124,3
Питома вага надходжень мита у загальній сумі доходів бюджету, %	6,7	7,2	6,2	5,4	-	6,0	-

* Джерело: таблицю складено автором на основі статистичних даних ДМСУ.

Питома вага фактичних надходжень мита у загальній сумі доходів Державного бюджету України упродовж 2003 – 2007 рр. коливалась від 5,4 до 7,2%. Тобто, параметри даного показника є досить значними та відносно стабільними. Слід зазначити, що обсяги мита, які надходять до Державного бюджету України, щорічно зростають. У загальній сумі митних платежів, які надійшли до Державного бюджету України упродовж 2003 – 2005 рр., частка мита становить більше однієї п'ятої, що також вказує на його вагоме фіскальне значення. Зменшення частки мита у структурі митних платежів у 2006 – 2007 рр. пов'язано із зниженням митних тарифів у зв'язку з приведенням національного законодавства до вимог Світової організації торгівлі (СОТ).

Варто зазначити, що основна мета діяльності Світової організації торгівлі полягає у лібералізації міжнародної торгівлі за допомогою зменшення або ліквідації тарифів і нетарифних бар'єрів на торгових шляхах, а також врегулювання торговельних питань та суперечок між її членами.

Проте, порядок надання поступок в рамках торгових раундів СОТ щодо зменшення митних тарифів дозволяє зберегти багатьом країнам високі ставки імпортного мита на певні товари. Так, аналіз структури тарифних поступок в розрізі товарних груп в рамках Уругвайського раунду (табл. 2) показує, що промислово розвинуті країни більшою мірою (до 70%) зменшили митні тарифи на ті товари, в імпорті яких вони зацікавлені та на які тарифи першопочатково були невисокими (дерево, папір, меблі). Зменшення ж митних тарифів на товари, котрі виступають важливими статтями імпорту з країн, що розвиваються, виявилось не таким інтенсивним – 20-25% (текстиль, одяг, шкіра, взуття).

Таблиця 2

Зменшення тарифів індустріально-розвинутими країнами на промислові товари за результатами Уругвайського раунду [1, С. 2]

(%)

Країни та їх об'єднання	Рівень тарифів, узгоджений до Уругвайського раунду	Рівень тарифів, що реально застосовувався до Уругвайського раунду	Рівень тарифів, узгоджений на Уругвайському раунді
Австралія	20,1	10,0	12,2
ЄС	5,7	5,7	3,6
Ісландія	18,2	5,1	11,8
Канада	9,0	4,9	4,8
Нова Зеландія	23,8	20,4	11,9
Норвегія	3,6	3,6	2,0
США	5,4	5,4	3,5
Швейцарія	2,2	2,2	1,5
Японія	3,9	1,9	1,7
Промислово розвинуті країни в цілому	6,0	5,0	3,6

При наданні тарифних поступок Україні також потрібно мати на увазі зазначений факт, що дозволить ефективно проводити зовнішньоторговельну політику.

На даний час митно-тарифне законодавство України практично узгоджено з міжнародними стандартами та вимогами СОТ. Проте, на нашу думку, Україна з метою інтенсифікації приєднання до СОТ надала надмірні митно-тарифні поступки, зважаючи на рівень її економічного розвитку. Це стосується, зокрема, “зв’язування” митних тарифів, тобто встановлення певного рівня митних ставок, які зафіксовані в індивідуальному переліку для кожного члена СОТ. Країна не може підвищувати митні ставки вище визначеного рівня в односторонньому порядку без попереднього погодження цього питання з учасниками СОТ.

Рівень взятих Україною на себе зобов'язань є досить високим, про що свідчить величина її середньоарифметичної зв'язаної ставки мита у 2005 р. відповідно до Консолідованої тарифної пропозиції (рис. 1).

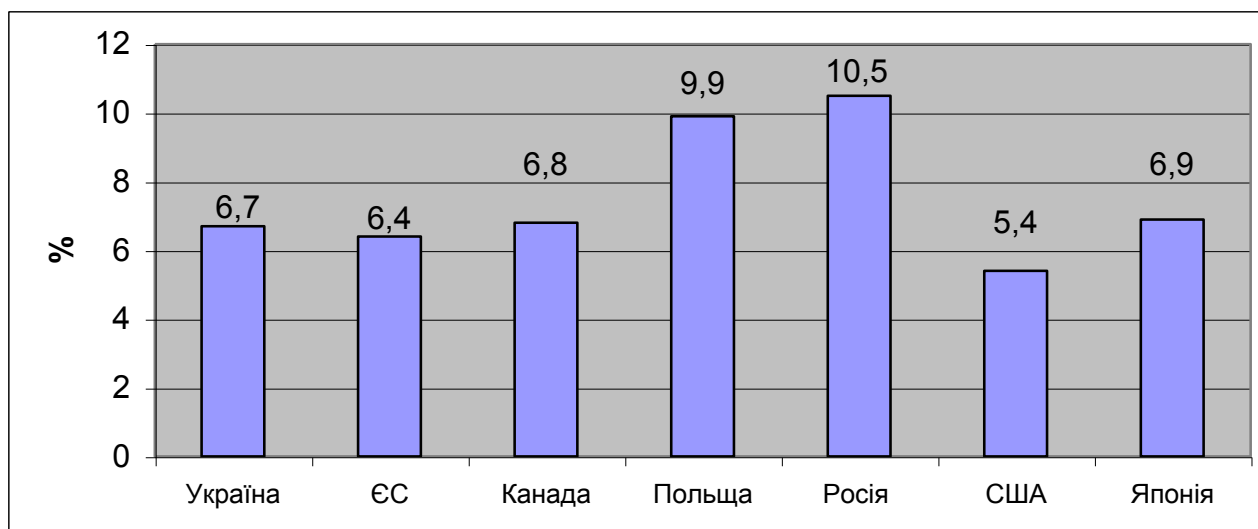

Рис. 1. Рівень середньоарифметичної зв'язаної ставки мита в окремих країнах станом на початок 2005 р.

Статистичні дані, відображені на рис. 1 свідчать про те, що рівень середньоарифметичної зв'язаної ставки мита в Україні нижчий, ніж в Росії і Польщі. За згаданим показником Україна наблизилась до найбільш розвинутих країн світу. Цей факт підтверджує проведення Україною протягом попередніх років неефективної політики щодо тарифних зобов'язань перед СОТ, що спричинило певну втрату зовнішньоторговельних позицій країни та відсутність надійного резерву для подальших переговорів.

За даними Міністерства економіки України, рівень тарифного захисту її внутрішнього ринку ще у 2003 р. відповідав рівню протекції у країнах, які вступили у СОТ після 1995 р. Більш того, підрахунки фахівців Українсько-Європейського консультативного центру виявили той факт, що на сучасному етапі реальні адвалерні митні тарифи в Україні є нижчими, ніж у ЄС, США чи Японії, оскільки складають лише 1-2% [2, 94].

З метою забезпечення національних інтересів України як члена СОТ необхідно розробити дієву оптимальну програму розвитку зовнішньоекономічної діяльності у контексті вступу у дану організацію, яка б на науково обґрунтованій основі чітко встановлювала межу допустимих поступок з боку нашої держави, оскільки бездумні компроміси можуть негативно вплинути на стан її економічної безпеки.

1. Harmsen P., Subramanian A. Economic Implications of the Uruguay Round // World Economic Outlook. – 1994. – May. – P. 2.
2. Бондаренко М. І., Рибчинська Л. А. Перспективи вступу до СОТ в контексті інтеграції України у світове господарство // Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций:

региональный аспект. Сборник научных трудов. Донецк: ДонНУ, 2003. – С. 92-94.